

امام رضا(ع) و مقام رضا/ ولایت از نگاه امام رضا(ع) شرط توحید است

امام رضا(ع)، توحید را منشأ سعادت و نجات از عذاب معرفی می‌کنند، اما پذیرش ولایت اهل بیت را شرط اساسی برای ورود به دایره توحید می‌دانند.

امام رضا(ع)، توحید را منشأ سعادت و نجات از عذاب معرفی می‌کنند، اما پذیرش ولایت اهل بیت را شرط اساسی برای ورود به دایره توحید می‌دانند.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: حرکت حضرت امام رضا(ع) به سمت خراسان و حضور آن حضرت در ایران منشأ آثار و برکات زیادی برای این سرزمین شد. حدیث مشهوری که حضرت رضا(ع) در ضمن این سفر بیان فرمودند که تفسیرها و تقریرهای زیادی از این حدیث انجام شده و بازخوانی آن و مروری بر محتوای آن خالی از لطف نیست. در گفتگو با دو تن از کارشناسان دینی به بررسی حدیث سلسله الذهب و همچنین موضوع زیارت امام رضا(ع)، عالم آل محمد بودن آن حضرت و مقام رضا نشسته ایم. متن زیر مشروح گفتگوی ما با کارشناسان دینی است.

حجت الاسلام علوی تهرانی ذیل توضیحی بر حدیث سلسله الذهب گفت: حضرت امام رضا (ع) در حرکت از مدینه به مرو، به شهر نیشابور رسیدند. شیعیان درخواست یادگار کردند. امام " حدیث سلسله الذهب " را بیان فرمودند. معنای آن سلسله " طلایی است چون رویان این حدیث، ائمه معصومین (ع) هستند. حضرت فرمودند: از پدرم موسی بن جعفر (ع) شنیدم که از پدران بزرگوارم [در حدیث، همه را نام برده " اند] به نقل از رسول خدا از جبرئیل نقل کردند که خداوند فرمود: " لا اله الا الله حصی قمن دحل حصی آمین من عذابی " توحید حصار و حصن امن من است، پس هرکس در مقام توحید قرار گیرد از عذاب من در امان است.

وی ادامه داد: موکب امام آماده حرکت شد که حضرت دوباره شیعیان را مورد خطاب قرار دادند و فرمودند " بشرطها و آتا من شرطها " اما شرایط دارد و من از شرایط آن هستم.

امام، توحید را منشأ سعادت و نجات از عذاب معرفی می‌کنند، اما پذیرش ولایت اهل بیت و در رأس آن ولایت حضرت علی (ع) را شرط اساسی برای ورود به دایره توحید می‌دانند.

این کارشناس دینی در توضیح این حدیث به نکاتی اشاره کرد. وی گفت: نکته اول این است که امام، توحید را منشأ سعادت و نجات از عذاب معرفی می‌کنند، اما پذیرش ولایت اهل بیت و در رأس آن ولایت حضرت علی (ع) را شرط اساسی برای ورود به دایره توحید می‌دانند.

وی افزود: در فرمایش پیامبر اکرم به صراحت آمده که فرمودند: اگر کسی بعد از من، ولایت علی (ع) را انکار کند، مانند کسی است که رسالت مرا در زمان حیاتم انکار کرده و کسیکه رسالت مرا در حیاتم انکار کند مانند کسی است که توحید را انکار کرده باشد.

علوی تهرانی با بیان نکته دیگری در توضیح حدیث سلسله الذهب گفت: نکته دوم این است که چرا امام رضا (ع) مشخصاً پذیرش ولایت خودشان را، شرط پذیرش توحید معرفی می‌کنند؟

وی ادامه داد: حضرت علی (ع) از رسول خدا نقل کردند همانا امت من بزودی به ۷۲ فرقه متفرق می‌شوند، که فقط یک گروه نجات می‌یابند و رستگار می‌شوند. سپس فرمودند: از این ۷۱ فرقه " اهل دوزخ، ۱۳ فرقه ولایت من را قبول دارند.

وی افزود: در زمان امام رضا (ع)، فرقه‌های مختلفی به نام اهل بیت، فعالیت می‌کردند که در تاریخ به ثبت رسیده است که از جمله آن واقفیه (که در امامت امام کاظم توقف کردند)، اسماعیلیه (شش امامی بودند و اسماعیل فرزند امام صادق را بعنوان امام هفتم پذیرفتند)، زیدیه (چهار امامی بودند)، غلات (درباره اهل بیت غلو می‌کردند) و فرقه منحرف صوفیه است.

این کارشناس دینی گفت: مقابله امام رضا (ع) با این فرقه‌ها سبب شد تا بعد از ایشان فرقه دیگری شکل نگیرد.

پس هرکسی ولایت و امامت امام رضا (ع) را پذیرفته باشد، عملاً به امامت همه امامان بعد از ایشان تا امام زمان (عج) اعتقاد دارد و شیعه دوازده امامی است.

وی افزود: امام رضا (ع) به این صورت، مانع تفرقه در اعتقاد به اهل بیت شدند. از اینجا به بعد است که زمینه بیان مقام ولایت و امامت اهل بیت (ع) آغاز می‌شود و در زیارت جامعه کبیره حضرت امام هادی (ع) به اوج ظهور و بروز خود می‌رسد.

زیارت مخصوصه امام رضا (ع) با فضیلت ترین زیارت

حجت الاسلام علوی با اشاره به روایتی در مورد زیارت امام رضا (ع) گفت: راوی از امام جواد (ع) پرسید زیارت پدرتان با فضیلت‌تر است یا حضرت سید الشهداء؟ حضرت فرمودند: زیارت پدرم برتر است، چون همگان امام حسین را زیارت می‌کنند، اما پدرم را فقط طائفه زنجانی زیارت می‌کنند.

چرا زیارت امام رضا (ع) بالاتر است؟

وی در توضیح اینکه چرا زیارت امام رضا (ع) از دیگر زیارات بالاتر است گفت: در تاریخ، گروه‌ها و فرقه‌های مختلفی از شیعه منشعب شده‌اند. مانند: چهار امامی، شش امامی (اسماعیلیه)، هفت امامی (واقفیه) و ... که اعتقادشان به امامت ناقص است. همگی به امامت امام علی، امام حسن و امام حسین اعتقاد دارند. به همین جهت، زیارت امام حسین عمومیت دارد. اما در تاریخ، کسانی که امامت و ولایت حضرت رضا را قبول کرده‌اند، در پذیرش امامت تا امام دوازدهم دچار انشعاب نشده و شیعه دوازده امامی نام گرفته‌اند. لذا در روایت، خواص نام برده می‌شوند. این خواص، معرفتی هستند نه جمعیتی.

زیارت، انجام وظیفه است

وی ادامه داد: ما نسبت به تمام فرائض، تکلیف داریم. اگر ائمه معصومین روایتی در فضیلت عبادتی بیان کرده‌اند و آن را برتری داده‌اند، ما حق نداریم فقط آن عبادت خاص را انتخاب کنیم و از بقیه غافل شویم.

زیارت اهل بیت، وفای به عهد و اظهار موّدت به ایشان است و طبق آیات قرآن، امری واجب است. ما نباید فقط بخاطر ثواب به زیارت ائمه معصومین برویم

وی افزود: زیارت اهل بیت، وفای به عهد و اظهار موّدت به ایشان است و طبق آیات قرآن، امری واجب است. ما نباید فقط بخاطر ثواب به زیارت ائمه معصومین برویم.

حجت الاسلام علوی تهرانی گفت: دلیل اعتقاد و ارادت نسبت به ائمه معصومین در زیارت جامعه کبیره آمده است: «خدا! همانا اگر از پیامبر اسلام حضرت محمد (ص) و از اهل بیت برگزیده زنجانی او که همان امامان ابرار هستند، کسی را برتر و مقرب‌تر نزد تو می‌یافتم، آنان را بعنوان شفیع خود انتخاب می‌کردم».

چرا حضرت علی بن موسی الرضا (ع) را عالم آل محمد می‌نامند؟

وی در پاسخ به این پرسش که چرا حضرت علی بن موسی الرضا (ع) را عالم آل محمد می‌نامند؟ گفت: اگرچه ترویج علمی تشیع بواسطه امام باقر (ع) و امام صادق (ع) بوده، اما لقب «عالم آل محمد» متعلق به حضرت امام رضا (ع) است. این لقب هم از جانب امام صادق (ع) و هم از امام کاظم (ع) برای ایشان بکار رفته است.

وی ادامه داد: امام کاظم (ع) فرمودند از پدرم امام صادق (ع) شنیدم که به من فرمودند: همانا عالم آل محمد در صلب توست و ای کاش او را درک می‌کردم، همانا او همانامیرالمؤمنین علی (ع) است.

وی افزود: هر یک از انبیاء الهی و اوصیاء آنان، برای تبلیغ در سطح جامعه، روشی را بر مبنای شرایط جامعه در پیش می‌گرفتند.

این کارشناس دینی گفت: در عصر پیامبر خاتم (ص)، ادبیات به کمال خود رسیده بود. لذا قرآن کریم بعنوان معجزه جاودان پیامبر عرضه می شود که بلیغ، فصیح و بی همتاست.

در زمان حضرت رضا (ع) فرقه های مختلف فکری به تبلیغ اعتقاد و سیره خود می پرداختند. مأمون عباسی خلیفه وقت، فرهنگ و زبان تمدن دوران خود را آموخته بود و به غیر از زبان عربی، به زبان ایرانی و یونانی (دو کشور صاحب تمدن) نیز آشنا بود. او به علماء عصر خود دستور داده بود آثار یونانی را به زبان عربی ترجمه کنند

وی افزود: در زمان حضرت رضا (ع) فرقه های مختلف فکری به تبلیغ اعتقاد و سیره خود می پرداختند. مأمون عباسی خلیفه وقت، فرهنگ و زبان تمدن دوران خود را آموخته بود و به غیر از زبان عربی، به زبان ایرانی و یونانی (دو کشور صاحب تمدن) نیز آشنا بود. او به علماء عصر خود دستور داده بود آثار یونانی را به زبان عربی ترجمه کنند.

وی ادامه داد: امام رضا (ع) در قامت وصی پیامبر (ص) و امام معصوم، با توجه به مقتضای زمان برای نشر مکتب حقّ تشیع و مقابله با مکر مأمون، به تبلیغ و تبیین و روشننگری عالمانه معارف دین پرداختند. لذا دائماً مجالس مناظره و بحث های علمی به این قصد ترتیب داده می شد تا حضرت را تضعیف کنند، اما در غایت امام پیروز میدان بودند و در برابر سؤالات مخالفان، پاسخ مستدل و محکم و منطقی می دادند. مشروح این جلسات متعدد و پرشمار پرسش و پاسخ امام رضا(ع) با مخالفان در تاریخ ثبت و ضبط شده است.

امام رضا (ع) و مقام رضا

حجت الاسلام احمد عابدی در مورد لقب رضا(ع) برای امام هشتم گفت: لقب معروف امام هشتم <رضا> است. آن حضرت از پیش از تولد با عنوان رضا شناخته می شد. و در دوران حیات طیبیه اش نزد همه شیعه و اهل سنت و حتی غیر مسلمانان به رضا معروف بود.

این کارشناس دینی گفت: رضا یکی از درجات و مقامات عرفانی و از فضائل اخلاقی است. رضا بسیار نزدیک به تسلیم، توکل، تفویض امور به خداوند، ثقه و اعتماد و اطمینان به خداوند و در نهایت شبیه به درجه فناء فی الله است.

وی ادامه داد: قرآن کریم گاهی از مقام تسلیم گفتگو کرده است مثل آیه شریفه <قُلْ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيهِمْ عُقْبًا مِنَّكُمْ>؛ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا> (سوره نساء آیه ۶۵) یعنی به پروردگار تو سوگند اینان ایمان ندارند مگر وقتی که در مسائلی که مورد اختلاف آنان است تو را حکم و قاضی قرار دهند و سپس به آنچه تو بین آنان قضاوت می کنی هیچگونه ناراحتی نداشته و تسلیم محض باشند.

وی افزود: مقصود از تسلیم بودن این است که طیب نفس و آرامش خاطر داشته و هیچگونه اعتراضی ننمایند از ته دل راضی به حکم پیامبر(ص) باشند.

این استاد حوزه های علمیه گفت: اما مسأله رضایت مقامی بالاتر از تسلیم و توکل و تفویض است. قرآن فرموده است: <يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً> (آیه ۲۷ و ۲۸ سوره الفجر). این آیه شریفه دلالت می کند که رجوع به حق مشروط به رضایت است و بدون رضایت رجوع به حق ممکن نیست.

حضرت امام هشتم که رضا بود مصداق و مظهر اتمّ بالاترین قسم رضایت بوده یعنی او هیچ خواسته ای غیر از خواسته خداوند نداشته و اراده و مشیت او فانی در اراده خداوند بوده است. و به همین جهت آنحضرت را <رضا> می نامند

وی ادامه داد: یعنی تنها راه رجوع و بازگشت به حق متعال آن است که با حالت و درجه رضایت باشند. رضایت در مقابل سخط و خشم و ناراحتی است. کسی می تواند به سوی خدا برود که اولاً راضی به ربوبیت خداوند باشد خدا را دوست بدارد و خدا را سزاوارترین موجود به اطاعت و عبادت بداند.

حجت الاسلام عابدی گفت: رضایت سه قسم است، رضایت به خداوند، رضایت از خداوند، رضایت به رضایت خداوند متعال. در قسم اول باید رضایت به خداوند داشت و خداوند را دوست بدارد و بدانند همان بهترین چیز است و کاملترین زیباترین موجود است. در قسم دوم باید به دستورات و امر و نهی الهی رضایت داشته باشد و بدانند تمام دستورات الهی خیر محض و کمال واقعی است. اما در قسم سوم درجه ای است که انسان هیچ خواسته ای غیر از خواسته خداوند

ندارد. و مصداق آیه شریفه؛ «وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ» (تکویر_۳۹) می باشد.

وی در پایان اظهار کرد: امام حسین (ع) در کربلا که می فرماید رضایت خداوند همان رضایت ما است و حضرت امام هشتم که رضا بود مصداق و مظهر اتمّ بالاترین قسم رضایت بوده یعنی او هیچ خواسته ای غیر از خواسته خداوند نداشته و اراده و مشیت او فانی در اراده خداوند بوده است. و به همین جهت آنحضرت را «رضا» می نامند.